

Legioona lähtee sukupuolisotaan

Pertti Julkunen

Tampere

August Strindbergin "Isä" sai kantaesityksensä vuonna 1987. Friedrich Nietzsche suuteli vähän myöhemmin Torinossa rääkättyä hevosta torilla ja pelotti ihmisiä rautatieasemalla. "Minä olen Jumala", hän huomautti kiireisille kulkijoille. Strindberg kirjoitti näytelmän miehestä, jolle vaimo järjesti hullun paperit. Nietzsche puolestaan oli itse hankkimassa hullun papereita itselleen. Tauti oli sama. Strindberg ja Nietzsche pitää mainita yhdessä siksi, että heidän ajankohtaisuudessaan on jotakin samalla tavalla salaperäistä.

Strindbergin näytelmässä on jotakin vanhentunutta. Samalla niissä on jotakin eittämättä ajankohtaista. Kolmanneksi niissä on aina jotakin, joka tuntuu vanhentuneelta, mutta paljastuikin ajankohtaiseksi. Viehätyksen kestävyys ja ohjaajille heitetyt haasteet sisältyvät kolmanteen elementtiin.

Esimerkiksi "Neiti Julie" on täynnä kelvottomaksi vanhentunutta kamaa. Odotamme silti malttamattomasti jokaista uutta esitystä. On jännä nähdä, millä tavalla ja miten pitkälle kelvoton muuttuu sillä kertaa kelvolliseksi. Mutta nyt on esillä "Isä". Se ei ole aivan yhtä kuuluisa kuin "Julie". Esittäjänä on tampereilainen Legioonateatteri. Se on maineikas harrastajateatteri, jolta olemme oppi-

TEATTERI

Isä

Käsikirjoitus: August Strindberg **Suomennos:** Yrjö Koskelainen **Ohjaus:** Irina Rytvanen, **Valosuunnittelu:** Mika Koponen **Musiikin sävellys:** Janne Kiellinen **Äänisuunnittelu:** Tomi Isoviita **Lavastus ja puvustus:** Päivi Okuogume ja työryhmä. **Rooleissa:** Nunu Ahtiainen, Christopher Hokkanen, Aleksi Koskenalho, Lotta Mikkonen, Ann-Mari Ohtamaa, Ari Räsänen, Antti Vierimaa.

Ensi-iltat 2.9.2006 Legioonateatterissa Tampereella.

neet odottamaan mahdollisuuksia.

Oman kurjuutensa seppä?

Edessäni istuu 11 hyvin nuorta naista. Vasemmalla puolellani on 8 parikymppistä pimua, oikealla yksi vähän vanhempi. Taakse kurkistelu on ruma tapa teatterissa, enkä sitä paitsi pääse kääntymään flunssan kiipeyttämien hartioiden takia. Tunnen katsomatta että siellä on monta kymmentä kaunista tyttöä ja ehkä muutama komea pojanköriläskin. Puheensorina ennen esitystä tuntuu hauskan levolliselta. Monet ovat tuttuja toisilleen. Sorina lakkaa ja hyvä katsomismieliala alkaa. Yleisö ymmärtää Legioonaa ja pitää Legioonasta.

Nauramme valppaasti heti, jos se on mahdollista. Nyt sitä ei tapahdu usein. Näemme ja kuulemme kaameaa Strindbergiä.

"Isä" on näytelmä sukupuolten valtataistelusta. Vihan valtavuus ihmetyttää. Mitä perheessä on tapahtunut ennen näytelmän tapahtumien alkua? Vuonna 1887 juttu oli radikaali siksi, että

virallinen maailma oli piilottanut huolellisesti naisten tuntemaan vihan. Strindberg otti sen esille. Vuonna 2006 "Isä" panee kysymään, onko naisten viha esillä vieläkin sillä tavalla kuin olisi aiheellista.

Vaimo tuhoaa miehen. Hän haluaa tehdä tästä oikeudettoman mielisairaan ja tekee myös. Tulemme ajatelleeksi, että ihminen tulee tuskin vainoharhaiseksi, jos häntä ei ole vainottu. Legioonateatteri kysäilee käsihjelmissään, tuhoako pelkkä vaimo, vai onko jokainen sittenkin oman kärsimyksensä seppä.

Legioonan hyvä historia

Vuonna 1993 perustettu Legioonateatteri keskittyi aluksi omiin teksteihin ja uhkui omapäisyyttä. Harvinaisen tylsät maneerit hallitsivat silloin Tampereen ammattiteattereita, joten tuomiota ei tarvinnut kauan miettiä. Näimme koskettavaa teatteria, parempaa kuin ammattilaisten tekemä. Ammattilaisvertaus tulee mieleen toistuvasti. Se on myös pieni rasite. Legioona ei voi

millään hakata ammattilaisia aina ja kaikessa.

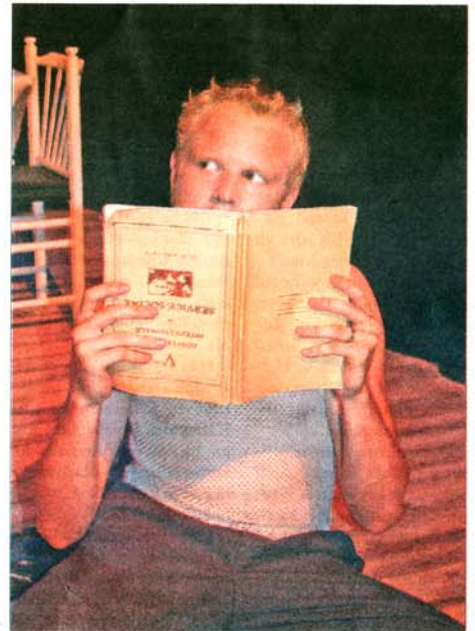
Nyttemmin Legioonasta on tullut myös teatterialan opiskelijoiden opinäytetöiden materiaalia. "Isässä" on asialla Helsingin ammattikorkeakoulu Stadiassa opiskeleva Irina Rytvanen. Hänen materiaalinensa on hyvää. Legioonalaiset ovat hyviä näyttelijöitä. He ovat omaksuneet jopa tietyn ammatilliselle kuuluvan sitkeyden, jolla homma hoidellaan kauniisti ja kunniallisesti kotiin silloinkin, kun se ei oikein sytytä.

"Isässä" Legioona ei ole vahvimmillaan. Meininki on ollut komeampaa silloin, kun henkilöt tunnelmat ovat voineet olla vaihtuvampia. Nytkin tehdään sympaattista työtä. Lotta Mikkonen ajatteluttaa ratsumestarin vaimona. Hän on kaunis arvoitus. Ajattelen, että tässä on nyt ilman muuta jotakin sellaista hienoa, jonka nuoret ihmiset ymmärtävät, mutta minä en.

Sielun kiero selkäranka

1800-luvulla tehty näytelmä tuo sotien jälkeen syntyneen suuren ja määrän sukupolven ihmisten mieleen ne 1900-luvun orjamoraalin orgiat, joihin legioonalaisen isovanhemmat, tai kohta kai isoisovanhemmat osallistuivat.

Strindberg tutustui Nietzschen kirjoituksiin vasta keväällä 1888. Hän oli keksinyt tämän moraalikäsitteen jo ennen sitä. Hän heitteli myös "Isässä" paljon nietz-

Strindbergin Isän keskiössä on ratsumestaria näyttelevä Ari Räsänen, miehin mies, jota sisäiset ristiriidat raastavat.

scheläisyyskä. "Tahto on sielun selkäranka", ja muuta sellaista. Ne kuulostavat filosofien puheita väistelemään tottuneiden ihmisten korvissa tyhjäänpäiväisyyksiltä, mutta ovat kaikkea muuta.

Strindbergin löytämä orjamoraali tarkoittaa suunnilleen sitä, että emme tahdo itse, vaan reagoimme toisten tahtoon. On olemassa myös sellaista moraaliala, jossa tahdomme itse. Ainakin suomessa sen nimi pitää muuttaa, sillä "herramoraali" ei ole herrastelua tai muuta herojen metkailua. Se on päinvastoin vapaan ihmisen moraaliala.

Orjajoukko kallis

Natsismi oli orjailun riehuvuutta. Se reagoi aasialaisen bolshevismiin ja kansainvälisen juutalaisuuden tahtoon eikä osannut tahtoa itse. Meidän tulee jatkaa siitä, miten amerikkalaisen ja arabialaisen terrorismi reagoivat toisiinsa. Emme jatka, sillä se on liiankin ilmeistä. Ajatteleminen sen sijaan nykyisen Suomen pienestä jokapäiväisestä politiikasta. Aloitetta ei tehdä asioiden vuoksi vaan reaktioksi tai ennakoinniksi toisten aloitteisiin. Se on orjailua. Poliittisen tahdon hiventä on hankala löytää.

Yksi syy Strindbergin ja Nietzschen ajankohtaisuuden pysyvyyteen on, että elämme orjailuyhteiskunnassa. Orjaillemme jatkuvasti, joten asiaa koskevat kommentit kammottavat ja kiin-

nostavat meitä.

"Isä" kysyy, ovatko orjalumme juuret yhä kiinni sukupuolten suhteissa. Mene ja tiedä vaikka olisivatkin.

Naisen viha

Legioona etsii "Isässä" Strindbergin ajankohtaisuutta melko tarmokkaasti. Ritvasen perinteisen ohjauksen tekstiuskollisuus ja vanhanaikaisen ajan tavoittelu ovat paikallaan.

Ratsumestari Adolf harastaa hieman herramoraalia. Hän tahtoo omia aikojaan tutkia taivaasta pudonneita kiviä spektroskoopilla. Vaimo Laura on orjailija. Hänen valtava vallantahtonsa on reaktiota miehen tahtoon. Hän elää miestä kohtaan tuntemastaan vihasta, ei maailmaa kohtaan tuntemastaan kiinnostuksesta. Ohjauksen oikea-aikaisuus huomauttaa että ihmekeä tuo: Laurahan oli miehen orja. Hänellä ei ollut oikeutta omaisuutensa hallintaan. Lainsäädäntö on muuttunut maailmalla, kiitos Minna Canthin ja muiden hyvien naisten.

Legioona panee kysymään, joko naisten viha on loppunut. Eivätkö miehet enää järjestä perhehelvettelijä? Onko tasa-arvon muodollinen parantuminen vaikuttanut sisäistettyyn orjailijamme? Vastaukset ovat valitettavasti melko selviä. Onneksi sisäistä surkimustamme kuritetaan joskus teatterissa. Legioona tekee sen tällä kertaa hieman liian lempeästi.

Ratsumestari (Ari Räsänen) ja hänen vaimonsa Laura, jota näyttelee Lotta Mikkonen.